

Lapsuusmuistoja Karjalasta vuosisadan vaihteesta lähtien

Juho Suutari (Pirilä)

Nyky aika on kehityksen ja koneellistumisen aikaa ja samalla kiireellisen rytmin aikaa. Toista se oli yli 60 vuotta taaksepäin. Silloin oltiin kehityksessä paljon jäljessä. Ei silloin ollut paljon kouluja, varsinkaan maaseudulla. Ensimmäinen kouluni oli minulla pyhäkoulu, jota pidettiin joka sunnuntai kirkonmenojen jälkeen. Se kiersi talosta taloon ja oli siihen aikaan hyvin arvostettu. Siellä kävi paljon lapsia, pieniä ja suuria. Pieniä lapsia luetettiin sisältä, suuremmille annettiin ulkoläksyä katekismuksesta ja Uudesta Testamentista.



Käkisalmessa otetussa kuvassa Juho Suutari ja tytär Oili.

Seuraava kouluni oli kiertokoulu, joka kiersi — kuten nimikin osoittaa — kylästä kylään. Se kesti tavallisesti 5-6 viikkoa samassa paikassa. Siihen aikaan oli siellä opettajana Elli Koskinen, silloin jo ikäneito. Mieleepä jäi hyvä ja kaunis muisto siitä opettajasta. Seuraava koulu oli kansakoulu. Niitäkin oli vain muutamia pitäjässämme, eivätkä läheskään kaikki lapset käyneet tuota koulua. Kaupungeissa oli sentään jo oppikouluja.

Allekirjoittanut on syntynyt Räisälän pitäjän Kivipellon kylässä 4. numerossa, joka käsitti Savolaisenmäki-nimisen paikan. Siihen kuului kymmenkunta taloa, ja se sijaitsi kilometrin päässä Vuoksen vuolaasta virrasta. Vuoksen vastakkaisella puolella oli Timoskalan kylä, joka käsitti yli kaksi kilometriä pitkälti Vuoksen vartta.

Kun muistelee, mitä kaikkea hyvää siitä Vuoksesta oli, niin siitä muodostuisi pitkä luettelo. Jos ajatellaan esim. kalastusta, niin meilläkin oli siihen aikaa kalanpyyntöä ongesta alkain, uistin, merrat, rysät ja rantanuotta, joilla kaikilla kalastettiin. Kesällä taas virta oli uimapaikkana mainio ja pyykki-rantana verraton. Monta kertaa kesällä tyttölapset ottivat kuivat vaatteet kainaloonsa ja lähtivät järvelle pesulle, niin etteivät värit olisi menneet sekaisin. Suuremmankin pyykin pesu kävi rannalla kätevästi. Ei siihen aikaan tiedetty pesukoneista eikä pesupulvereista mitään vaan pyykki pestiin kotona käsin, Mikäli sitä pestiin, ja keitettiin ja haudottiin tuhkalipeällä. Sen jälkeen vaatteet pantiin lipeäineen päivineen saaviin ja vietiin rantaan, jossa ne sotkettiin ja huuhdottiin puhtaiksi. Tämä tapa toistui kesät ja talvet jatkuvasti.

Entäs ne kirkkomatkat, joita silloin kesäaikaan tehtiin veneellä. Aina Unnunkoskelta alkain soudettiin kirkolle ja matkan varrella ohitettiin ensin Olkkola ja sitten Härškeensaari, Timoskala, Kivipelto ja Neitsytkaallio. Kaikista näistä kylistä kuljettiin kirkolle veneellä, milloin ei vain ollut kovin sateinen tai tuulinen ilma. Kirkolta lähtö paluumatkalle tapahtui paremmin samoihin aikoihin, ja siitä johtuen väliin tuli kova kilpasoutu, kuka pääsi kovemmin. Matkan varrella -oli määrätty muuttopaikka, jossa muuttuivat toiset soutajat, jotta vauhti pysyisi kovana. Peräsimessä oli tavallisesti joku vanhempi ja kokenut peränpitäjä, joka tunsu tarkoin väylän, siellä kun oli toisin paikoin kapeita virtapaikkoja ja niissä kiviä, joten perämieheltä vaadittiin tarkka reitin tuntemus, niin ettei soudettu kivelle ja venettä kumoon.

Jospa tekisin vähän selkoa myös paimenajoiltani. Silloin oli metsämaat yhteisiä ja karja kävi siellä vapaasti laitumella. Jollakin saattoi kyllä olla pieni hakamaa aidattuna ja siellä pidettiin pieniä vasi-koita ynnä hevosia ruoka-aikoina. Meillä oli siellä kotona Rannankangas-niminen metsäkappale aivan pihasta alkaen. Siihen liittyi välittömästi monenkin talon maita ja kaikki käyttivät siellä karjaansa. Tätä metsämaata rajoittivat yhdeltä sivulta Vuoksi, toiselta Räisälän Isohovin maat ja muualta kylälaisten viljelykset. Tämä metsämaa oli oivallista mustikkatyypin metsää, jossa oli paikoin hyvin ruohoa kasvavia keitaita. Mustikkaa siellä kasvoi toisinaan ihan tavattomasti ja marjamiehiä oli joskus sunnuntaisin kymmeniä henkiä. Lehmät laskettiin sinne aamulypsyn jälkeen syömään, ja tavallisesti ne itse tulivat kotiin, niin kuin silloin sanottiin, murkinalypsylle. Elleivät ne jostakin syystä itse tulleet, niin me lapset haimme ne sieltä. Siihen aikaan pidettiin lehmillä kellot kaulassa niin, että kuuli, missä päin ne olivat. Meidänkin eräällä lehmällä oli hyvin iso kello kaulassa, ja se kuului varsin kauas. Sitä kellokasta toisetkin lehmät aina seurasivat. Tavallisesti joku aikuisista kävi ensin kuuntelemassa, missä päin lehmät olivat ja sitten me lapset lähdimme ajamaan ne kotiin.

Kullakin metsäpaikalla olivat omat nimensä kuten esim. Papukallio, Nuottakiertumi, Olli suo, Napurlahti, Heittolaissoppi, Palokangas, Korvenmäki ja Haantausta. Nämä paikat olivat meidän lastenkin tiedossa, ja niin tiesimme suuntautua määrätyle taholle. Ja kun lehmät oli saatu kotiin, ne makasivat siinä aholda sen aikaa, kun talon väki oli saanut syötyä murkinansa. Heti syönnin jälkeen naiset lähtivät lypsämään. Siihen aikaan oli tapana lypsää kolme kertaa päivässä. Kun lehmät oli saatu lypsetyksi, meille lapsille alkoi taas tuttu työ ajaa lehmät metsään, mutta nyt jollekin toiselle suunnalle.

Meiltä pääsi salolle päin kahtakin tietä. Toinen tie oli varsinaista kärritietä, josta alkumatka oli kyllä melko heikkokuntoista, mutta sitten alkoi varsinainen kylän tie. Täällä kävi joka syksy nimismiehen syylikin päällä. Tämä parempi tie alkoi Antti Kiurun luota, ja siitä lähti pitkät ja kapeat kujaset, joita nimitettiin Uusikujasiksi ja ne päättyivät vasta Kassarakorvessa. Tavallisesti ajettiin lehmät sinne Juho Soikkelin talon kohdalle, ja siitä alkoivatkin jo vähän väljemmät paikat. Tätä matkaa kertyi kotoani lähdettyä runsaat kaksi kilometriä.

Toinen karjan karttatie taas kulki Olli Hynnisen talon ohi Varsanmäelle Aadam Suutarin talon ohi. Tämä talo oli Suutarin Antin syntymäkotona. Antinhan kaikki vanhemmat räisäläiset hyvin muistavat, olihan hän liikkuvana miehenä siksi tunnettu. Sitten tie jatkui Pahan sillan yli Lähekorven päähän ja edelleen Läheaholle, jossa oli erinomainen lähde. Siitä lehmät saivat juoda, ja siinä oli aina vettä. Tähän asti oli kujasia ja hyvin ahtaitakin paikkoja ja matkaa lähes kaksi kilometriä. Tie jatkui edelleen Kiviniityn kuvetta myöten Palomäen ojalalle ja Salokorven lakijalle sekä Salokorven kuvetta myöten, kunnes matka päättyi meidän salopalstalle.

Meillä oli siellä aidattu hakamaa, jossa käytettiin lehmiä siihen asti, kunnes pääsivät heinänteon jälkeen niitylle. Tätä matkaa sanottiin olevan kolme kilometriä, mutta kyllä se matka tuntui pitimmällä. Tämä karjan karttatie jatkui aina Hyypäläisen Pekolle Kivipellon tien haaraan Mellitsanpellon tiellä. Tätä Hyypäläinen-nimitystä en tiedä, mistä se johtui, sillä ei tullut koskaan keltään kysyttyä, mutta Pessi-Pekka siinä asui, ja hän oli sen paikkakunnan räätäli, jossa siihen aikaan teetettiin miesten kaikki vaatteet.

Hyypäläis-Pekolla oli myös postipaikka. Hiiren Heikki ajoi siihen aikaan postia Räisälän kirkolta Mellitsanpellolle. Ensimmäinen postipysäkki oli Ivaska, sitten Kivipelto, Korpelanmäki ja Salonkylän kansakoulu. Nämä kaksi viimeistä paikkaa kuuluivat jo Särkisalon kylään. Viimeiseksi oli Mellitsanpelto, joka myöhemmin tunnettiin Myllypelttona.

Kun kotonani heinä saatiin tehtyä ja niitylle alkoi odelma kasvaa, laskettiin lehmät niitylle tuota jälkikasvua syömään. Ei siihen aikaan ollut lehmien halkeamisesta pelkoa, puhallustautikin oli valolan tuntematon. Ei siihen aikaan tarvinnut heinämaita kyntää eikä kylvää, sillä kaikesta siitä piti luonto huolen ilman ihmisen apua. Kun sato oli kypsä, ihmisen velvollisuuteen kuului vain korjata sato talteen. Niittyjemme arvokkaimmat heinäajikkeet olivat jussikko, kastikka ja vihvila, joista varsinkin viimeinen valkoisine kukkineen oli hyvin kaunis nähtävyys.

Se Isonhovin niitty siellä Kivipellolla oli, niin kuin sen aikuiset ihmiset muistavat, pajupehkoa ja kaikkea puuta täynnä. Mutta siellä metsän välissä oli aina aukkoja, joista torpparit tekivät heinää. Heillä kullakin oli omat nimikkopalstat eli suovat, jotka olivat jatkuvasti heidän hallussaan. He tekivät niin sanottua kahaheinää: toinen puoli pielestä kuului tekijälle ja toinen puoli hoville. Tätä hoviniittyä myöten kävi siihen aikaan talvitie, jota myöten kyläläiset kuljettivat salopalstoilta heinät ja puut kotiin.

Meidän lasten paimennusaikana oli muuan vanha mummo, niin sanottu Olli-Jussin ämmä, joka kävi meidän kanssa paimenessa ja oli yhtä lapsellinen kuin mekin. Myöhäsyksyllä ajettiin lehmät monen talon niittyjen läpi kotiin, silloin kun ei enää ollut veräjistä niin väliä.

Kun ajattelee niitä aikoja ja vertaa nykyaikaan, niin väkisin joutuu ajattelemaan, miten sellainen kaikki oli mahdollista. Täytyy väkisin vetää johtopäätös, että ihmiset ymmärsivät paremmin toisiaan ja että heidän välillään vallitsi enemmän rauha ja rakkaus eivätkä he olleet niin pikkutarkkoja, kuin mitä nykyään ihmiset ovat.

Muistan vielä kuinka syntymäkotini lähetyvillä oli korkea mäenkumpare. Sitä ympäröi nuorenpuoleinen metsä, jossa kasvoi mäntyjä, kuusia ja katajapensaita, ja tässä oli useamman talon metsää. Sen keskellä oli kallio nimeltä Kokkokallio, sillä kun poltettiin juhannusaattona kokkoa. Meistä lapsista oli kokkotouhu hauskaa hommaa. Jo kahta, kolmea viikkoa ennen juhannusta varttuneemat lapset lähtivät hakkaamaan pientä puustoa poikki ja me pienemmät vedettiin ne kalliolle rinkiin kuivumaan. Juhannusaattoiltana niistä tehtiin oikein joukolla kasa eli kokko. Saunan jälkeen mentiin kokkopaikalle, jonne toiset joutuivat aikaisemmin, toiset taas vähän myöhemmin. Kokkoa ei sytytetty ennen kuin oli paljon väkeä paikalla. Toisessa päässä kalliota eli kyläpuolella, josta oli hyvä näkyvyys kylään, poltettiin pientä eli niin sanottua kutsuntakokkoa. Näin siksi, että matti-myöhäisetkin ehtisivät pikemmin mukaan. Kun varsinainen kokon polttaminen oli ohi, nuoriso tavallisesti piti lopussa piirileikkiä. Sikäläinen nuoriso viihtyi aattoillan siellä, eikä se enää mennyt muualle. Eikä silloin liioin isompia juhannusjuhlia liene ollutkaan, ainakaan lähiseudulla.

Nämä hajanaiset muistelmani olen tähän kerännyt viime vuosisadan lopulta alkaen ja Räisäläisen lukijoille nyt esittänyt. Juho Suutari (Pirilä).

*Julkaistu Räisäläinen-lehdessä
tiistaina syyskuun 15. päivänä 1964*